

Simge-Motif Eleştiri Kuramı Bağlamında Albert Camus'nün Veba ve Düşüş Romanlarının Yorumu

Interpretation of Albert Camus's The Plague and The Fall Novels in the Context of Symbol-Motif Criticism Theory

ÖZET

Bu çalışma, Albert Camus'nün *Veba* ve *Düşüş* adlı romanlarını Simge-Motif Eleştiri Kuramı çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Her iki eser, yalnızca tarihsel ya da bireysel olayları konu edinmekle kalmaz; aynı zamanda insanın varoluşsal yalnızlığı, suçluluk duygusu, ahlaki bunalımı ve toplumsal yabancılaşması gibi derin felsefi temaları işleyen çok katmanlı anlatılardır. *Veba*, yüzeyde bir salgın öyküsü gibi görünse de, metaforlar ve tekrar eden simgeler aracılığıyla insanın anlamsızlıkla mücadelesini ve etik sorumluluğunu temsil eder. *Düşüş* ise bireysel bir çöküşün öyküsü üzerinden modern insanın vicdanıyla yüzleşmesini, suçluluk duygusunu ve ahlaki ikiyüzlülüğünü sorgular. Bu bağlamda her iki eser, yalnızca bireysel değil kolektif düzlemde de anlam üretir. Çalışmada, Jungcu arketipsel semboller ve yapısal tekrarlar odaklanarak, romanlardaki simgesel unsurların birey-toplum ilişkisi ve varoluşsal kaygılarla nasıl bağ kurduğu tartışılmaktadır. Sonuç olarak Camus'nün söz konusu iki eseri, Simge-Motif Eleştirisi'nin sunduğu olanaklarla birlikte okunduğunda, insan doğasına, ahlaka ve varoluşa ilişkin derinlikli bir sorgulamaya kapı aralamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Simge-Motif Eleştirisi, Varoluşsal Kaygı, Suçluluk, Yabancılaşma, Ahlaki Boşluk

ABSTRACT

This study aims to analyze Albert Camus's novels *The Plague* and *The Fall* within the framework of Symbol-Motif Criticism. Both works transcend their immediate historical and personal narratives to engage deeply with existential themes such as human loneliness, guilt, moral crisis, and social alienation. While *The Plague* may appear on the surface to depict a literal epidemic, it employs metaphors and recurring symbols to represent humanity's struggle against absurdity and its ethical responsibility in the face of collective suffering. *The Fall*, on the other hand, uses the story of an individual's psychological collapse to explore the modern subject's confrontation with guilt, conscience, and moral hypocrisy. Within this context, both novels produce meaning not only on an individual level but also on a collective and philosophical plane. Drawing on Jungian archetypes and structural patterns, this study examines how symbolic elements in the novels establish connections between the individual, society, and existential anxiety. Ultimately, when read through the lens of Symbol-Motif Criticism, these two works by Camus offer a profound inquiry into human nature, ethics, and the condition of existence.

Keywords: Symbol-Motif Criticism, Existential Anxiety, Guilt, Alienation, Moral Emptiness

GİRİŞ

Veba, yalnızca bir salgın romanı değil, aynı zamanda insanın varoluşsal kaygılarıyla yüzleştiği bir felsefi metindir. Roman Simge-Motif Eleştiri Kuramı kapsamında çok katmanlı anlamlar içerir. Aynı kuram kapsamında değerlendirilmeye açık bir diğer metin olarak *Düşüş* ise, Camus'nün varoluşçu felsefesinin bir yansıması olmaktan öte, insanın içsel çöküşünü, suçluluk duygusunu ve kendi vicdanıyla yüzleşmesini ele alır. Bu yönüyle bir bireysel çöküşün öyküsü değil, aynı zamanda modern insanın toplumdan yabancılaşmasının ve ahlaki boşluğunun bir simgesidir. Her iki eser yapısal ve içeriksel derinlik, simge ve motifler açısından zenginlik bakımından Camus'nün yapıtında özel bir yer tutar. Aynı kuram çerçevesinde *Düşüş* eseri, Camus'nün insanın evrensel yalnızlığına, suçluluğuna ve buna karşı geliştirdiği tutumlara dair söylediklerini anlamak için önemli bir yol sunar. *Veba* romanı ise yalnızca tarihsel bir salgın öyküsü değil, aynı zamanda insan varoluşunu, totaliter şiddeti ve dayanışmayı simgesel düzeyde temsil eden çok katmanlı bir yapı sunar. Her iki romanın simgesel ve motifsel örgüsü birkaç düzeyde yorumlanabilir. Bu incelemede, her iki eserin temel simgeleri ve motifleri üzerinden giderek, öne çıkan bazı düşünsel temalar üzerinde durulacaktır.

Ahmet Yılmaz ¹

How to Cite This Article

Yılmaz, A. (2025). "Simge-Motif Eleştiri Kuramı Bağlamında Albert Camus'nün Veba ve Düşüş Romanlarının Yorumu" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:11, Issue:8; pp:1348-1353. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16936085>

Arrival: 22 May 2025

Published: 25 August 2025

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Doç.Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü, Sivas, Türkiye, ORCID: 0000-0002-7106-2343

TEORİK ÇERÇEVE OLARAK SİMGE-MOTİF KURAMI : TANIM VE YÖNTEM

Simge-Motif Eleştirisi, edebi metinlerde tekrar eden yapıların, simgelerin ve kolektif bilinçdışı unsurlarının analizine dayanır. Bu yöntemin temel dayanak noktaları arasında Carl Gustav Jung'un arketip teorisi, Northrop Frye'in edebi mit yapıları ve Joseph Campbell'ın kahramanın yolculuğu yaklaşımı yer alır. Jung (1959), arketipleri "bilinçdışının kalıtsal unsurları" olarak tanımlar ve bu unsurların edebiyatta evrensel simgeler şeklinde ortaya çıktığını belirtir. Frye (1957), edebi anlatıların mitik yapılara dayandığını ve motiflerin bu yapıları oluşturan temel unsurlar olduğunu ileri sürer. Campbell (1949) ise kahramanın dönüşüm sürecini mitik düzeyde açıklarken, bu sürecin tüm anlatı türlerinde ortak motiflerle ifade edildiğini savunur. Bu bakışla kuram, bir eserin anlamının yalnızca doğrudan anlatım yoluyla değil, aynı zamanda sembolik unsurlar aracılığıyla inşa edildiğini inceleyen bir yaklaşımdır.

"Simge", belirli bir kültür veya metin bağlamında, belirli bir anlam taşıyan, bir şeyin yerine geçen bir işarettir. "Motif" ise bu simgelerin tekrar eden, anlam taşıyan öğelerdir. Motifler, bir eserde bir temanın, duygunun veya düşüncenin sürekli olarak bir biçimde vurgulanmasını sağlar.

Camus'nün her iki romanı, hem simgeler hem de motifler bakımından fazlasıyla zengindir. *Veba*, insanın varoluşsal yalnızlık, ölüm, absürdite ve anlam arayışını derinlemesine keşfederken, aynı zamanda sosyal yapılar, bireysel sorumluluk ve toplumsal dayanışma gibi temalara da değinir. Bu bakımdan *Veba*, özellikle söz konusu kuram açısından ele alındığında, anlamın inşa edilmesinin yanı sıra sembolizmin romanın derinliklerinde işleniş ile önemli bir metindir. Roman, kuramın belirlediği çerçeveye son derece uygun bir tematik yapı sunarken içerdği semboller ve motifler aracılığıyla Camus düşüncesinin temelini oluşturan varoluşsal sorulara odaklanır.

CAMUS'NÜN ABSÜRDİTE ANLAYIŞI VE BU ANLAYIŞIN SİMGESİ OLARAK VEBİ

Simge-Motif kuramı çerçevesinde çözümleme, Camus'nün absürdite anlayışını derinlemesine incelemenin yollarından biridir. İnsanın evrende hiçbir anlamı olmadığını farkına varması ve kabul etmesi, ancak yine de hayatta kalmaya ve anlam yaratmayı sürdürmesi bağlamında *Veba*, Camus'nün absürdite anlayışını özetleyen somut bir örnek oluşturur. *Veba*, bir yanda ölüm ve anlam arayışını simgelese de, diğer yandan insanların birbirlerine olan bağlılıklarının ve dayanışmalarının altını ısrarla çizer. *Veba*, bireylerin ölüm ve yok oluş karşısında yalnızca bir çıkış yolu aradıkları değil, aynı zamanda bu felakete karşı bir anlam yaratmaya çalıştıkları bir durumdur. Romanın karakterlerinin içsel mücadeleleri ve toplumun genel psikolojik durumu simgelerin ışığında derinlemesine anlamlarla tanışır. Roman boyunca *veba*, yalnızca bir hastalık değil, hayatın rastgeleliği ve anlamsızlığıyla yüzleşmenin bir metaforudur. Camus'nün absürd felsefesiyle uyumlu olarak, bu simge bireyin anlam arayışının sonuçsuzluğunu ve sonsuzluğunu temsil eder. "*Veba mikrobu asla ölmez... bir gün tekrar uyanabilir.*" (Camus, 1947/1991 : 278).

Salgın olarak *veba*, romanın başından sonuna kadar, toplumsal bozulmanın, insanın varoluşsal yalnızlığının ve ölümle yüzleşmenin bir simgesi olarak karşımıza çıkar. *Veba*, insanların yaşamlarının kırılganlığını ve ölüme karşı olan savunmasızlıklarını simgeler. Camus, *veba* salgınını, absürditeyi anlamlandırmaya çalışan insanın varoluşsal koşullarına dair güçlü bir metafor olarak kullanır. Romanın geçtiği Oran şehri, *vebanın* toplumsal yapı üzerinde yarattığı sarsıntının, insanların bu felakete verdikleri tepkinin mekanıdır. *Veba*, aynı zamanda evrensel bir tehdit ve ölümün kaçınılmazlığının bir simgesidir. Camus'nün absürdite anlayışına göre, insan yaşamı sürekli bir anlam arayışı içindedir fakat bu arayışın nihai bir karşılığı yoktur. *Veba*, bu anlamda, insanın varoluşsal yalnızlığını ve anlam arayışındaki başarısızlıklarını da vurgular.

KARANTİNA ŞEHİR MOTİFİ : BİLİNÇDİŞİ, YALNIZLIK VE KAPANMA

Oran şehrinin kapatılması, bireyin hem fiziksel hem de ruhsal olarak dış dünyadan kopuşunu simgeler. Bu, Frye'in "liminal alan" olarak adlandırdığı bir geçiş mekânı işlevi görür. Karantinanın etkisiyle derinleşen yalnızlık ve izolasyon motifleri romanındaki en güçlü motiflerden biri olarak derin bir kopuşu ifade eder. Şehrin karantinaya alınması, insanların birbirinden uzaklaşması ve şehri terk edememeleri, varoluşsal yalnızlığın fiziksel bir yansımasıdır. Camus, insanın yalnızlığını hem bireysel hem de toplumsal bir bağlamda karantina metaforu üzerinden, bireysel yalnızlığın dışsal bir sembolü olarak somutlaştırır. Yalnızlık, romanın kahramanlarından Dr. Rieux, Tarrou, Rambert ve diğer karakterlerin içsel dünyalarında derin bir şekilde mevcuttur. Her biri, *veba* ile mücadelesinde, ilk adımda yalnızlıkla yüzleşir ve bu yalnızlık, absürditeye olan tepkilerini şekillendirir.

ARKETİPSEL KAHRAMAN OLARAK RİEUX : DİRENİŞ VE DAYANIŞMA

Campbell (1949), kahramanın dönüşümünü "ölüm ve yeniden doğuş" olarak tanımlar. Rieux, Campbell'ın tanımladığı bu kahraman modeliyle kusursuz bir şekilde örtüşür. Göreve çağrılır, sınavdan geçer, acı çeker ve sonunda insanlık durumu hakkında daha derin bir kavrayış kazanır.

Yukarıda belirtildiği gibi veba, yalnızca bir salgın hastalık değil, aynı zamanda insanın absürdite karşısında toplumsal ve bireysel bir anlam yaratma çabasının sembolüdür. Romanın diğer kahramanları, veba ile mücadele ederken bazen yalnız kalır, bazen de birbirlerine dayanarak bu zor koşullarda hayatta kalmaya çalışırlar. Bu, insanın varoluşsal boşlukla karşı karşıya kalırken birbirine olan bağlılığını ve dayanışmayı vurgulayan bir motif olarak öne çıkar. Dr. Rieux, Rambert, Tarrou ve Cottard'ın tümü, vebaya karşı verilen mücadelenin birer sembolik temsilcileridir.

BOŞLUK VE SESSİZLİK MOTİFİ : VAROLUŞSAL HİÇLİK, İNANÇ VE ŞÜPHE

Camus'nün felsefi anlayışında, insanın varoluşsal sorgulamaları, inanmak ve inanmamak arasındaki gerilim üzerinden şekillenir. Romanın karakterlerinden Père Paneloux, vebayı Tanrı'nın bir gazabı olarak görmekte ve toplumu bu şekilde uyarmaktadır. Bu, inanç ve şüphe arasındaki felsefi gerilimi simgeler. Père Paneloux'un fikirleri, Camus'nün absürditeye yaklaşımını sorgulayan ve inançla ilgili önemli soruları gündeme getiren bir simge olarak karşımıza çıkar. İnanç ve şüphe arasındaki çatışma, roman boyunca güçlenir, karakterlerin içsel mücadelelerinin bir yansıması olarak, sembolik bir anlam taşır. Oran şehrindeki sessizlik ve boş sokaklar ise varoluşsal boşluk temasını güçlendirir. Bu atmosfer, bireyin bilinç dışında bastırdığı korkuların dışa vurumudur.

Doktor Bernard Rieux etrafında şekillenen olaylar, klasik anlamda bir “kahramanın yolculuğu” (Joseph Campbell'in tanımladığı yapıyla) biçiminde olmasa da, varoluşsal ve ahlaki bir yolculuğu temsil eder. Bu yönüyle kahramanın içsel dönüşümünü, insanlık durumu karşısındaki duruşunu ve etik sorumluluklarını işlediği için farklı bir kahramanlık modeli sunar. Yolculuğun başlangıç durumu olarak normal hayat Cezayir'in Oran kentinde sıradan bir günle başlar. Kahramanın “alışılmış dünyası” içinde Doktor Rieux günlük işlerini yapmaktadır. Yolculuk motifinin çağrı aşamasını salgının başlaması oluşturur. Şehirde farelerin toplu ölümleriyle başlayan olaylar, ardından gelen veba vakaları ile birlikte büyür. Rieux'nün pasif bir doktordan aktif bir mücadele adamına dönüşümünün başlangıcı tam da buradadır.

Kahramanın yolculuğu motifi zor sınavlar olarak veba ile mücadele ve bu mücadele süresince kendisine yardımcı olanlar ve olmayanlarla derinleşir. Rieux'nün yolculuğu boyunca Tarrou, Grand, Rambert ve Paneloux gibi karakterler ona hem destek olur hem de farklı ahlaki ve davranışsal yaklaşımları temsil ederler. Rieux, şehirde salgınla mücadele ederken bu kişilerle olan ilişkileri sayesinde insan doğasına ve dayanışmaya dair daha derin bir anlayış geliştirir.

Kahramanın yolculuğunda içsel değişim aşaması Rieux'nün varoluşsal farkındalıkla tanışması ile gerçekleşir. Rieux, veba ile savaşırken kaderin rastlantısallığını ve dünyanın anlamsızlığını kabul eder. Yolculuğu boyunca Rieux, Camus'nün absürd felsefesi doğrultusunda, insanın anlam arayışına rağmen evrenin sessizliğini kabul eden bir etik duruş sergiler. Kahramanlık burada, büyük zaferlerde değil, ‘işini yaparak’ sıradan sorumlulukların yerine getirilmesindedir.

Kahramanın yolculuğunun dönüş aşamasını mücadelenin bitmesi, vebanın yenilgiye uğratılması sonrasında kalan bilinçtir. Salgın bittiğinde Rieux dış dünyaya dönse bile artık aynı kişi değildir. İnsanlığın kırılmasını ve umutsuzluk karşısında ahlaki sorumluluğu deneyimlemiş biri olarak, kendisini dönüştüren bilinçle yaşamaya devam edecektir. Doktor Rieux, klasik kahramanlar gibi büyük zaferler kazanmaz, yurduna Ulyse gibi dönmez; onun kahramanlığı anlamın olmadığı bir dünyada sorumluluk alması, başkalarına yardım etmesi ve direniş göstermesidir. Burası, Camus'nün “sisifosvari” insan modelinin somutlaştığı eşiktir. Rieux, tıpkı Sisifos gibi, anlamın olmadığı bir dünyada, tehlikenin tamamen ortadan kalkmadığı bir şehirde-dünyada yaşamaya ve mücadele etmekten yorulmaz.

SİMGE-MOTİF KURAMI BAĞLAMINDA DÜŞÜŞ ROMANI

Düşüş, Camus'nün varoluşsal temaları derinlemesine işlediği son romanıdır. Roman, ana karakteri Jean-Baptiste Clamence'in içsel çöküşünü ve toplumsal bağlamdaki yabancılaşmasını anlatırken, simge ve motif kullanımıyla da dikkat çeker. Jean-Baptiste Clamence'in kişisel düşüşü, yalnızca bireysel bir trajedi değil, aynı zamanda toplumun çürümelerini simgeleyen bir süreçtir. *Düşüş*, insanın suçluluk, vicdan azabı ve toplumla ilişkisinin çeşitli boyutlarını ortaya koyar. Simge ve motiflerin işlevi, bu temaların derinliklerine inmek ve karakterlerin içsel evrimlerini izlemek üzerine şekillenir.

Ana karakter Jean-Baptiste Clamence'in, Amsterdam'daki bir barın sahnesinde bir başka adama monolog şeklinde anlatmaya başladığı bir iç hesaplaşmayı konu alan anlatı, bir zamanlar yüksek bir toplumsal statüye sahipken, aniden kendi içindeki çürümeyi ve suçluluğu fark eden bir kahramanı merkeze alır. Bu farkındalık, onu bir tür "düşüş" ve sonunda insanlığın kolektif suçluluğunun farkına varmasına götürür. Eserin en temel teması, insanın suçluluk duygusuyla başa çıkma çabası ve buna verdiği tepkiyle ilgilidir. *Düşüş* Camus'nün insanın varoluşsal

yalnızlık, suçluluk ve yargılama temalarını işlemesi bakımından, sembolik bir dil kullanımıyla dikkat çeker. Düşüş bu bağlamda birçok simge ve motifle zenginleşmiş bir metindir.

Düşüşün simgesel anlamı bağlamında başkahraman Jean-Baptiste Clamence'in tanık olduğu intihar olayı 'düşüş' olgusunun temelinde yer alır ve hem bir kelime oyununu hem de psikolojik bir açmazı ifade eder. Clamence'in bir zamanlar gururlu bir avukat ve Paris'teki yüksek sınıfın bir üyesi iken, kendi içsel suçluluklarını sorgulamaya başlaması, Camus'nün varoluşçu felsefesinin yansımasıdır. Clamence'in düşüşü, sadece bir bireysel çöküş değil, aynı zamanda bireyin toplumla olan ilişkilerinin, değerlerinin ve ahlaki yönlerinin sorgulanması anlamına gelir. Burada, Clamence'in düşüşü bir simge olarak, insanın içsel huzurunun yok oluşunu ve ahlaki değerlerin çürüyüşünü temsil eder.

Clamence'in ruhsal çöküşü, insanın varoluşunu sorgulamasına yol açar. Varoluşsal bir boşluk, Clamence'in hayatta anlam arayışını tetikler. Simge olarak boşluk, çöl ve aynalar, bu içsel arayışın temsilleri olarak işlev görür. *'Hayatımda tek bir önemli şey vardı, o da bu boşluğu doldurmak. Çünkü insan boşlukta kaybolur'* (Camus, 1956). Clamence'in bu içsel hesaplaşması, bireysel varoluşun anlamını sorgulayan bir bakış açısı yaratır. İntihar teması, eserde yalnızca bir varoluşsal kriz olarak değil, aynı zamanda insanın özgür iradesinin de sınırlarını test ettiği bir an olarak ele alınır.

Düşüş romanındaki en belirgin motiflerden biri de yargıç ve suçlu ilişkisidir. Clamence, bir zamanlar kendisini toplumsal ahlaki değerlerin savunucusu olarak görse de, zamanla bu değerlerin yıkıldığını fark eder. Roman boyunca, Clamence'in diğer insanları yargılayan ve onlardan üstün olduğunu düşünen bir figür olarak tasvir edilmesi, onun içsel bir suçluluk ve düşüş yaşadıkça kendini bir suçluya dönüştürmesi sürecine yol açar. Bu süreç, toplumun çürümüşlüğüne dair derin bir eleştiriyi de içerir. Camus, toplumda yaygın olan sahte değerler ve maskelerle yüzleşmenin zor olduğunu vurgular. Clamence'in en büyük teması suçluluk duygusudur. Kendisini zamanla suçu ve suçluluğu kabul etmiş bir karakter olarak tanımlar. Suçluluk, yalnızca kişisel bir mesele değil, aynı zamanda toplumsal bir mesele haline gelir. Clamence'in itirafları, insanın toplumla kurduğu ilişkideki kirlenmeyi ve her bireyin kolektif suçluluğunu anlamasını sağlar. *'Bütün insanlık suçludur, ben de onlardan biriyim'* (Camus, 1956). Camus burada, insanın yalnızca bireysel suçluluğuna odaklanmakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal düzeyde de bir suçluluğun var olduğunu vurgular. Yargıç ve suçlu arasındaki bu dönüşüm, bireyin varoluşsal suçluluk ve toplumsal bağlamda kaybolan anlam arayışını simgeler. Clamence'in suçluluk duygusunun artışı, onun içsel dünyasında, bir zamanlar ahlaki üstünlüğe sahip olduğu düşüncesini sorgulamasına ve en nihayetinde bu düşünceden çöküş yaşamasına neden olur.

Clamence'in içsel dünyası, roman boyunca, bir yargıcın ve bir suçlunun karşıt figürleri arasında gidip gelir. Clamence, bir zamanlar başkalarını yargılayan bir figürken, sonunda kendi suçluluklarıyla yüzleşmek zorunda kalır. Bu çelişki, Camus'nün insanın özgür iradesinin ve varoluşsal yalnızlığının altını çizen bir motif olarak işlenir. Clamence'in kendisini "düşüş" olarak tanımlaması, ilk anlamda kişisel bir ahlaki çöküşün simgesidir.

Roman boyunca tekrar eden ışık ve yalnızlık romandaki düşüşün diğer önemli motifleridir. Clamence, Amsterdam'daki bir barın üst katında, karanlık bir ortamda bir lambanın sürekli yanmakta olduğunu fark eder. Lambanın ışığı, tıpkı içsel bir sorgulama gibi, her zaman aydınlık bir çözüm arayışını simgeler. Ancak bu ışığın sürekli yanması, aslında bir çıkmazı ve çözülmeyen bir sorunu simgeler. Camus burada, insanın varoluşsal yalnızlığının, nihayetinde herhangi bir aydınlanma ya da kurtuluş ile sonuçlanmayacağına dair bir yorum yapmaktadır.

Işık ya da lamba motifinin yanı sıra, *Düşüş*'te Clamence'in yalnızlık ve yabancılaşma üzerine olan düşünceleri de romanın ana temalarındandır. Clamence, insanları yargılayarak ve onları kendi ahlaki normlarına göre şekillendirerek, nihayetinde topluma yabancılaşır. Bu yabancılaşma, Camus'nün varoluşçu düşüncelerine paralel bir şekilde, insanın toplumla olan bağının zayıflamasını simgeler. Camus'ye göre, bir insanın kendi varlığını sorgulaması, aynı zamanda toplumsal ilişkilerdeki gerilimleri de ortaya çıkarır. Clamence'in bu gerilimlere olan ilgisi ve sonunda kendisini yalnız bir figür olarak hissetmesi, yalnızlık ve yabancılaşma motifleriyle derinleşir.

Ayna, *Düşüş*'te sıkça yer alan bir diğer simgedir. Ayna, Clamence'in kendi içsel çatışmalarını ve suçluluğunu görmesini sağlar, dış dünyaya yansıyan gerçeklerin, insanın iç dünyasındaki yansımaları olduğunu simgeler. Clamence'in kendisiyle yüzleştiği anlar, genellikle bir aynada kendine bakma sahneleriyle ilişkilidir. Clamence'in içsel krizini anlatırken aynayı kullanması, onun yalnızca fiziksel değil, ruhsal anlamda da bir yansıma arayışına girdiğini gösterir. Bir başka deyişle, Clamence'in aynada gördüğü sadece yüzü değil, aynı zamanda toplumdaki maskesini de yansıtmaktadır. Bu durum, bireyin kendi kimliğiyle yüzleşmesini ve toplumsal yüzünün ötesine geçmesini simgeler. *'İnsan kendini aynada nasıl görüyorsa, başkaları onu öyle görür. Ama aynadaki yansıma, bizim olduğumuz kişiyle tam uyumlu değildir. Gerçek yüz, zaman zaman kaybolur.'* (Camus, 1956). Burada

Camus, insanın özdeşleşme sorunu üzerine düşünürken aynanın simgesel olarak toplumsal maskelerin ötesine geçilmesi gerektiğini ima eder.

Clamence'in içsel yalnızlığını, suçluluk duygusunu ve sonrasında yaptığı hesaplaşmayı temsil etmek için çöl motifinden de sıkça yararlanır. Çöl, ıssızlık, terk edilmişlik ve huzursuzluk gibi duyguları ifade eden bir yer olarak bu eserde önemli bir rol oynar. *'Benim için çöl, yaşadığım dünyanın gerçek yansımasıydı; burası, her şeyi tek başına hissettiğim ve kendi suçluluğumla yalnız kaldığım bir yerdi.'* (Camus, 1956). Çöl, bir anlamda varoluşsal boşluğu ve insanın kendisiyle yüzleşmesini simgeler. Clamence'in, özellikle yalnızken kendi suçluluğu ve toplumla ilişkisinin derinliklerini keşfetmesi, bu ıssız ortamda gerçekleşir. Çöl, insanın kendi iç yolculuğunun simgesidir.

Bir diğer tema olarak yüksek ve alçak, Toplumdaki yüksek statüsüyle kendini üstün gören Clamence, düşüşü sırasında alçaklıkla yüzleşir. Bu tematik ilişki, Clamence'in kendini düşüşe uğramış bir varlık olarak tanımlamasıyla ortaya çıkar. Alçaklık, hem onun ruhsal durumunu hem de insanın kolektif suçluluğunu simgeler. *'Her insan bir şekilde alçaktır; ancak bazen insanlar bunu kabul etmez ve kendilerini yüce göstermeye çalışır.'* (Camus, 1956). Buradaki yükseklik ve alçaklık arasındaki geçiş, insanın toplumsal statüsüne dayalı yargılarının yanıltıcı olduğunu ve nihayetinde herkesin bir şekilde alçaldığını gösterir.

Düşüş'te, klasik anlamda bir "kahramanın yolculuğu" motifini ters yüz eden, varoluşsal ve ironik bir özellik göze çarpar. Joseph Campbell'ın *The Hero's Journey* şemasındaki bir kahramanın sıradan dünyadan çıkarak sınavlardan geçtiği ve dönüşüm yaşadığı bir yapıyı ifade eden geleneksel kahramanın yolculuğu, anti-kahraman Jean-Baptiste Clamence aracılığıyla karanlık ve çürümüş bir şekilde somutlaşır. Yolculuğun çağrı aşaması (Call to Adventure) Clamence'in "kahramanlığı", Paris'te prestijli bir avukat olarak sıradan hayatında başlar. Ancak bir gece Seine Nehri kıyısında bir kadının suya atlayışına şahit olup hiçbir şey yapmadan oradan uzaklaşması, onun varoluşsal krizinin ve içsel yolculuğunun başlangıcı olur. Bu olay, geleneksel "macera çağrısı" gibi bir kırılmadır.

Yolculuğun eşik (Crossing the Threshold) aşamasında Clamence, tanık olduğu intihar olayının etkisinden kurtulamaz ve derinbir içsel sorgulama sürecine girer. Artık "kendi gözünde" kahraman değildir, hatta alçaktır. Paris'ten Amsterdam'a taşınması, fiziksel anlamda da bir eşik geçişidir. Bu geçiş düşüşünün mekânsal karşılığıdır.

Yolculuğun sınav aşamasında Clamence'in tamamen yalnızdır. En büyük sınavı kendi benliğiyle yüzleşmektir. Müttefiki yoktur; düşmanı ise kendi ikiyüzlülüğü ve kibri, yani kendi iç dünyasıdır. Tüm eser boyunca okura yaptığı itiraflar, bir yandan savunma bir yandan da suçlamadır.

Mağara ile yüzleşme (Abyss/Ordeal) onun en büyük yüzleşmesidir. Bu aşamada Clamence kendisinin aslında yardımsever, dürüst bir adam değil; görünüşe önem veren bir kibirli olduğunun farkına varır. Onun ahlaki çöküşünü ve düşüşünü sembolize eden aşamadır. İnsanları yargılayan bir "pişman-hakim'e dönüşür. Yüzleşme sonrası Clamence'in kazandığı ödül, bir tür acımasız kendibilindir. Artık neyin sahte olduğunu bilir, ama bu bilgi onu özgür kılmaz, aksine hapisane gibidir. Dönüşüm yaşanır, ama geleneksel kahraman gibi arınmış değil; bozulmuş, çürümüş bir şekilde olur.

Yolculuğun eve dönüş aşamasında Clamence, Amsterdam'daki bir barda bu anlatıyı okura (veya dinleyicisine) aktarırken, bir tür "vaaz" verir. Okuru da kendisi gibi suçluluk duymaya ve yargılamaya iter. Yani "bilgiyi" paylaşır, ama bu bilgi karanlık ve umutsuz bir bilgidir.

Bu bakışla Clamence, yolculuğu kurtuluşa değil, bilinçli bir çürümeye çıktığından, bir kahraman değil, "anti-kahraman" olur. Böylece *Düşüş*, klasik kahraman yolculuğu motifini ters yüz ederek, modern insanın ikiyüzlülüğünü, suçluluk duygusunu ve ahlaki çöküşünü anlatan bir metne dönüşürken absürd ve varoluşçuluğun merkezinde yer alan "anlam" ve "suç" sorununa odaklanır.

SONUÇ

Simge-Motif kuramı perspektifinden *Veba* romanı, Camus'nün varoluşsal absürditeyi ve insanın bu absürdite karşısındaki tutumunu çok katmanlı sembollerle işlediği bir metin olarak kendini gösterir. Veba, yalnızlık, direniş, iman ve şüphe gibi motiflerle insanın ölüm, anlam arayışı ve toplumsal sorumlulukları karşısında nasıl bir tutum geliştirdiğini sembolize eder. Bu motiflerle insanın varoluşsal deneyimini derinlemesine keşfederken, aynı zamanda insanın anlam arayışının ve toplumsal dayanışmasının bir temsili olarak da karşımıza çıkar. Bireysel bir hikâye olmanın ötesinde kolektif bilinçdışına hitap eden evrensel bir anlatı olarak da dikkat çeker.

Romanların simgesel örgüsü, motiflerin sürekli yinelenmesiyle pekişir. *Veba*'da örneğin fareler, ölümler ve kapanma motifleri, "vebanın simgesini" çok boyutlu bir alegoriye dönüştürür. Bu açıdan Camus'nün romanı, "sembolik formlar" kuramıyla da ilişkilendirilebilir: İnsan, anlam veremediği felaketi simgeler aracılığıyla kavrar, fakat Camus bu simgeleştirmeyi nihai bir anlamlandırmaya değil, absürdün kabulüne yöneltir. Simge-motif kuramı çerçevesinde *Veba*, yalnızca bir salgın anlatısı değil; tarihsel, varoluşsal ve etik düzeylerde işleyen çok katmanlı bir

simgesel yapıdır. Veba motifi, kötülüğün ve anlamsızlığın simgesiymiş, dayanışma ve yazı motifleri, insani cevabın ve etik sorumluluğun simgesi hâline gelir. Böylece Camus, romanını “absürd karşısında insanın etik ve kolektif başkaldırısının alegorisi” olarak inşa eder.

İnsanın kendi varlığını sorguladığı bir dünyada, özgürlük ve sorumluluk arasındaki gerilimleri anlatan *Düşüş*, yine aynı perspektiften, sadece Clamence’in yolculuğu, sadece bireysel bir itiraf değil, aynı zamanda insanın toplumsal suçluluğunun ve içsel çelişkilerinin bir yansıması olarak göze çarpar. Camus, bu eserle bir yandan insanın varoluşsal sancılarını ve suçluluk duygusunu anlamamıza yardımcı olurken, diğer yandan insanın kendisiyle yüzleşmesinin kaçınılmaz olduğunu vurgular. Clamence’in kişisel düşüşü, insanın varoluşsal yalnızlık, suçluluk ve toplumla olan yabancılaşmasından öte, simge ve motiflerin derinlemesine kullanımıyla varoluşçu bir sorgulamadır. Yoğunluklu temalar olarak kullandığı ışık, yalnızlık, yargıç ve suçlu motifleri, toplumsal çürüme ve insanın içsel boşluğu üzerine derin bir eleştiri sunar. Söz konusu kuram çerçevesinde yapılan bu okumada, *Düşüş* yalnızca bir bireysel çöküşün ötesinde, evrensel anlamlar taşıyan bir varoluşsal dram ortaya koyar.

KAYNAKÇA

Camus, A. (1991). *Veba* (Çev. Berna Günen). Can Yayınları.

Camus, A. (2019). *Düşüş* (Çev. Hüseyin Demirhan) Can Yayınları.

Campbell, J. (1949). *The Hero with a Thousand Faces*. Princeton University Press.

Frye, N. (1957). *Anatomy of Criticism: Four Essays*. Princeton University Press.

Jung, C. G. (1959). *The Archetypes and the Collective Unconscious*. Princeton University Press.